

HAMLET

Človeštvo je pričelo svojo dolgo pot z najpreprostejšimi vprašanji. Naše prednike je najprej zanimalo, kje je voda, nato so poiskali hrano, vse kar je bilo manj pomembno, je bilo drugotnega pomena. Temu so misli namenjali le, če so dodobra poznali odgovora na prvi dve vprašanji. Nato je njihov čas minil in na obličju zemlje so korakale mnoge civilizacije, vse pa sta poganjali, res je sicer, da v neskončno različnih oblikah, ti dve vprašanji.

A danes je raven človekove razvitosti dosegla raven, ko se najrazumnejšim ni več treba ukvarjati s starima vprašanjema in lahko svoj um izzovejo z novim. Novim-starim pravzaprav, saj je od leta 1602, ko je legendarni Shakespeareov tragični junak Hamlet izrekel svoje vprašanje: "Biti ali ne biti," minilo že mnogo let. Sprva prezrto se znova vrača v prenasučeno človeško družbo in ponuja marsikateri zanimiv pomislek.

A kdo je pravzaprav bil Hamlet? Literarni teoretiki so odkrili, da je avtor snov za svojo nesmrtno mojstrovino našel v igri Thomasa Kyda Prahamlet in v zgodnjerednjeveški zgodovini Saxa Grammaticus iz 12. stoletja. Po ugibanjih nekaterih bi naj glavni junak svoje ime dobil po Shakespeareovem enajstletnem sinu Hamletu, ki je umrl leta 1596. Tega navadni smrtniki ne moremo ugotoviti brez izdatne pomoči nekakšnega mentorja, lahko pa se sami spopademo z vprašanjem glavnega lika. Vsekakor nam je nekoliko lažje razumeti njegovo vprašanje, če se najprej z njim dodobra spoznamo.

Princ Hamlet je pridobil na dvoru največ veljave po tem, ko je preminil njegov oče, kralj Hamlet, ki je vladal na Danskem. Očetova nenadna smrt ga je dodobra pretresla, zato se v samem začetku dogajanja sploh ni spustil v bitko za kraljevi prestol, ki ga je zaradi tega zase poterjal prinčev stric Klavdij, ki se je poročil z njegovo materjo Gertrudo. Princ Hamlet se tudi v nadaljevanju zgodbe ni spuščal v pravo bitko za prestol, saj je vsa svoja dejanja, ki bi jih lahko napačno tolmačili kot težnje po prestolu, izpeljal le zato, ker se je želel maščevati za umor svojega očeta, o katerem ne ve nič skoraj nihče na dvoru. Pri potrditvi svojih sumov in besed duha svojega očeta izkaže Hamlet tudi dobršno mero premetenosti in izvedenosti v človeškem ravnanju. Ko se na dvoru pojavijo potujoči igralci, jih zaprosi, naj svojo igro priredijo tako, da bodo zaigrali podoben prizor, kot se je odvijal na grajskem vrtu, ko je sedanji danski kralj Klavdij zastrupil kralja Hamleta. Ta odigrani prizor kralja Klavdija močno razburi, igro prekine in odvihra v svoje sobane ter tako potrdi vse sklepe o njegovih dejanjih. Tako se močno poveča tudi breme, ki ga na svojih plečih nosi Hamlet, saj ga je tak razplet prisilil k ukrepanju, ki se ga je navadno s svojimi monologi izogibal. Menim, da bi lahko njegovo tako dolgo in nepotrebno razmišljanje o posledicah in vzrokih tolmačili kot preveliko omahljivost. Ta v veliki meri pripomore k tragičnem razpletu, ki ga ne odvrnejo niti vse ostale Hamletove dobre lastnosti, ki jih ni malo. Mladi princ ima mnogo moči na področjih, kjer tudi mogočnejši od njega ostajajo daleč za njim, ki jih potrjujejo njegova dejanja. Vsekakor je Hamlet izjemo pameten in najbolj priseben v prav najtežavnejših trenutkih. S svojo veliko mero inteligence izjemno prepričljivo zaigra norost, kar omili dejanja kralja Klavdija proti njemu, vsaj dokler se ne razkrije in pokaže, da je pravzaprav popolnoma priseben. Prisebnosti ne izgubi niti v na videz prijateljskem spopadu z Laertom, ko se ta proti njemu bori z zastrupljenim rezilom svojega meča in tako povzroči smrt obeh, do katere pride po zamenjavi mečev bojevnikov. V svojih poslednjih trenutkih Hamlet pokaže tudi sposobnosti odpuščanja, saj se pobota s svojim trenutnim nasprotnikom. To odpuščanje še ne prinese dokončnega pokoja njegovi mučeni duši, saj je zaradi čuta dolžnosti do očeta in kraljestva prisiljen svoje poslednje moči porabiti za umor kralja Klavdija, ki ga zabode z zastrupljenim rezilom in se tako končno odločno postavi zase in za pravico.

Ti dve pa nista najboljši prijateljici mož, ki želijo Hamletu škoditi in se polastiti prestola. Prvi med njimi je kralj Klavdij, ki že v začetku tragedije pokaže svoj pravi obraz in da mlademu princu med vrsticami svojih govorov vedeti, da se mu ne obeta nič dobrega. Stric zakonitega dediča kraljestva je močo podoben čistemu Hamletovemu nasprotju, saj se malokdaj zamisli o

posledicah svojih dejanj in ukazov ter se z njimi še manjkrat obremenjuje. Je zelo odločen in preračunljiv ter sposoben popolnoma zlobnih dejanj. Ne glede na ceno se poskuša dokopati do danskega prestola, pri čemer popolnoma brez kakršnih koli težav prezira mrve in padle za dosego svojega cilja. To svojo neusmiljenost na poti do svojih zastavljenih ciljev po mojem mnenju pokaže, ko med spopadom Hamleta in Laerta ne vloži tako rekoč nikakršnega truda v pomoč Gertrudi, s katero se je tako hitro poročil. Namesto da bi se odrekel svojim željam po prestolu, se odloči, da bo ob poti do izpolnitve njegovih ciljev še ena nova žrtev. Ob mrtvi ženi se ne pomudi niti za trenutek, temveč takoj usmeri vsa svoja prizadevanja v ohranitev lastnega življenja. A nikakršni napor in povelja mu ne pomagajo uteči pred roko pravice, ki jo nad njem izvrši Hamlet, ki ga je tako vztrajno poskušal pokončati. Menim, da je želel Hamleta pokončati le za to, da bi imel prosto pot do prestola in bi bil do njega tudi po zakonu upravičen. Žal ni spoznal, da princ Hamlet ni želel zasesti prestola, saj bi najbrž tako vsaj znova premislil o smiselnosti svojih dejanj. Tega ne stori in nadaljuje z izmišljanjem novih načinov za Hamletov umor. Pokončati ga poskuša s spletkami, ki jih na angleškemu dvoru splete in ustvari le s tem namenom, podkupi mnoge strežnike in ne nazadnje tudi dva Hamletova nekdanja sošolca Gildenšterna in Rozenkranca, ki se po njegovem navodilu mlademu princu prilepita na pete in ga skušata odpeljati v Anglijo, kjer ga čaka gotova smrt. A Hamlet vse te stričeve namere sprevidi in se jim spretno izogne, dokler kralj Klavdij ne pregovori Laerta v boj z zastrupljenim rezilom in napolni s strupom tudi kupo vina, iz katere bi naj pila oba nasprotnika. S tem zadnjim dejanjem se pokaže ne samo kot zloben in oblastiželjen, temveč tudi kot nizkoten in prestrašen, saj po strupih posegajo le bojzljivci in obupanci. To kaže na to, da ga princ Hamlet straši ne samo kot grožnja v boju za prestol, temveč tudi kot oseba, s katero se bo moral srečevati skozi vse življenje.

Kljub temu da se je bal vse življenje trajajočega vsakodnevnega zretja v tako očiten dokaz svojih zli dejanj, pa se mu po njegovi smrti zaradi meča, ki ga je sam dal zastrupiti, mu tega ni bilo treba. A ker od tega meča nista umrla Hamletova nekdanja sošolca, sta bila primorana vse do smrti nositi težo svojih dejanj, ki ni bila majhna. Prodala sta se namreč kralju Klavdiju in se tako izneverila resničnim prinčevem prijateljstvu. Kljub temu, da sta za Hamletom vohunila, menim, da mu nista popolnoma zavestno želela slabega, ali celo smrti, saj sta delovala le v službi zlatnikov in poleg obilnega plačila niti nista imela pravega razloga, da bi do Hamleta gojila kakšna sovražna čustva.

Do njih pa je bil upravičen Laert, ki je na dvor pripotoval med iskanjem pravice za smrt svoje sestre in svojega očeta. Podžgan z ognjem maščevanja je bil lahka tarča za prepričujočega kralja Klavdija, ki ga je pregovoril v spopad z zastrupljenim mečem. Nad tem ni imel pomislekov ali pa jih je udušila maščevalnost, ki je vodila v pogubo njega in tudi mnoge druge. Zdi se mi, da je bila njegova maščevalnost predvsem rezultat njegovega skoraj ničnega potrpljenja, ne pa velike sovražnosti, kar je bilo jasno vidno v zadnjem prizoru, ko se je pobotal s Hamletom in dobil oproščanje, za katero ga je prosil.

Hamleta niso težile le misli na te ljudi, ki so mu želeli vsak na svoj način škoditi, saj se je bojeval s precej hujšim sovražnikom. Ta sovražnik je bil sam sebi pravzaprav sam oziroma ja vlogo nasprotnika odigral njegov um. Ta ga je popeljal na rob samomora, saj ga je neprestano preganjal z vprašanji o pravičnosti in utemeljenosti njegovih dejanj. Nikjer pod obličjem sonca mu ni uspelo najti svojega mesta, kar ga je še dodatno težilo. Poleg teh manjših skrbi so mu misli prepredale še bolj pereča vprašanja, ki si jih je nenehno zastavljal, pogosto tako dolgo, da so postala podobe, ki so mu bile vselej pred očmi. Najbolj ga je po mojem mnenju preganjala podoba njegove matere, ki se je tako hitro poročila z morilcem svojega nekdanjega moža. Poleg tega so mu na poti stali še mnogi ljudje, med njimi, ki so ga nezavedno oteževali in mu tako onemogočili razvoj v kaj več kot le živčno lupino svojih neizkoriščenih možnosti, je bil najpomembnejši dejavnik celoten svet, v katerem se je čustveno nestabilen princ počutil utesnjene in nezaželenega.

Sam mislim, da se je s svojimi demoni najbolje spoprijeti na odprtem polju in brez zahrbtnih potez, saj nam jih pogosto premočan nasprotnik kaj hitro vrne v dvojni meri, ne pa jih še dodatno vzpodbujati z igranjem norosti, ki ni nikoli daleč od nas. Samo majhen korak v napačno smer in rahel padec in že smo med norimi ljudmi, ki nas štejejo za sebi enake in nas tako dokončno spremenijo v ljudi njihovega kova. Hamlet se je kljub temu odločil poigrati z norostjo in jo uprizoriti na kraljevem dvoru. Od prvega trenutka, ko je začel hliniti norost, se je podal v igro, ki ni dovoljevala nikakršnih spodrslijajev, saj bi ga že najmanjši od teh popeljal tako daleč med norcev, da se ne bi nikdar več uspel povrniti med normalne ljudi. Menim, da se njegovo iskanje prave meje med norostjo in le njeno hlinjenostjo in dokaz, da je tragični princ še vedno priseben, skrit vsem na očeh, v tem odlomku.

Hamlet je bil pravkar poklican k svoji mami, kraljici Gertrudi in v prsih mu je vstala želja po materini smrti kot spokoritev za njene grehe. A se tega zave in ohrani svoj razum, obrzda svoje goreče srce in se tako odpravi k materi:

HAMLET:

Prišla je prava nočna ura večč,
ko grobi se odpro in kugo buhne
pekeln svet. Zdaj pil bi vrelo kri,
počel take strahote, da od groze
dan skopri. A mir! In k materi!
Srce, ostani mi zvesto! V te prsi
mi čvrste ne sme Neronova duša!
Naj bom neizprosen, na pa nenaraven.
V besedi jo bom z meči, ne zares.
Hinavca bosta v tem jeziku in duša.
Besede naj bodo kot ostri biči,
a duša jih v dejanjih uresniči!

Hamleta njegova pamet ni zapustila, niti ni med igranjem norosti izgubil svoje modrosti, kot bi se hitro zgodilo komu drugemu, ki ga ne bi gnala takšna skrajnost kot mladega princa, saj se je želel maščevati za očetov umor in si ni mogel privoščiti, da bi pokazal svoje šibkosti.

Ostali, ki nismo pahnjeni v takšne skrajnosti, težko razumemo in vidimo mesto, kjer je Hamlet našel notranjo moč za svoja dejanja. Menim, da je glede na svojo izjemno čustveno in obotavljivo naravo pokazal izjemo veliko mero vztrajnosti in odločnosti, ki mu je je poprej v nekaterih dejanjih manjkalo. Nisem mogel verjeti, da se je vsem sredstvom, ki jih ima na razpolago kralj, postavil po robu deček, ki si je nedolgo tega, v rokah držeč lobanjo svojega očeta govoril: "Biti ali ne biti, to je sedaj vprašanje." To je naredilo branje še zanimivejše in mi znova pokazalo, da ni nihče tista oseba, kot si jo zamišljamo ob prvem srečanju.

Srečanj pa je v našem življenju veliko, vsaj eno več, kot je število vseh ljudi, ki jih med hojo po življenjski poti spoznamo. To eno srečanje preveč je naše snidenje s smrtjo, ki si ga vsakdo vsaj z delčkom svojih misli želi dočakati čim pozneje. Žal imamo ljudje slabo navado, da si želimo stvari, ki so za nas ravno najslabše, pa vendar ... Vsakdo od nas se vsaj enkrat sreča s smrtjo in strahom, ki hodi poleg nje. Večina se nas nikoli ne sreča s smrtjo večkrat, kaj šele tolikokrat, kot se je z jo srečal Hamlet, ki so mu stregli po življenju. Potrebna je veliko poguma, da se vsaj poskusimo upirati, a odpuščanje po koncu takšnega dogodka, terja kaj več kot le pogum. Sam sem prepričan, da je to najtežji korak k viteštvu, a se zavedam kolikšno količino notranje moči in volje je potrebo, za takšno dejanje usmiljenja. Vem, da ga sam ne bi bil sposoben storiti, saj bi že veliko pred koncem takšne more poskušal pobegniti čim dlje stran od je. Ali bi mi uspelo, ali pa bi umrl med poskušanjem. Popolnoma sem prepričan, da ne bi bil sposoben ohraniti hladne glave, tako kot je to storil Hamlet, prav tako pa bi s tistimi, ki so po mojem mnenju krivi umora

mojega očeta, ravnal tako, kot da so zanj že obsojeni in ne bi čakal do zadnjega trenutka svojega življenja, kot je to storil Hamlet, temveč bi poskušal kralja in kraljico ponižati kar čim bolj očitno in vsem na očeh. Preden pa bi sploh kaj storil, bi najbrž pomislil o razlogih za svoje početje in jih skušal opravičiti nekako takole: zamišljaj bi si, da stojim z mečem v roki nad kraljem, z glavami njegovih stražarjav okoli svojih nog in krvavim plaščem ter nožem, s katerega bi še kapljala kri in rekel kralju: "Jaz sem Božja kazen. Če ne bi zagrešil najgrozovitejših zločinov, potem Bog nadte ne bi poslal mene."

Na teh sanjarijah bi nato plaval, vse dokler me ne bi ustavila kakšna nepomembna malenkost, ki si je sam nisem zamislil, nato pa bi ugotovil, da je vse tako ali tako nesmiselno in se potrudil po svojih najboljših močeh priti z mečem v roki čim bližje kraljevemu vratu in tako prisilil stražarje, da me pokončajo.

In tako vsakdo stopa po svoji poti, sam s svojimi misli, ki ga ženejo z enega konca sveta do drugega. Vsakomur stoji ob strani danski princ Hamlet in ga sprašuje o smislu življenja. Kljub temu da se nam včasih zdi, da ne poznamo odgovora, teče naše življenje dalje, vedno novim spoznanjem naproti.